

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף ק"ע

במשנה התבאר שדעת רשב"ג שהנותן מתנה לחבירו והחזיר לו את השטר חזרה מתנתו, אך דעת חכמים שמתנתו קיימת. וביאר רבה שנחלקו האם שטר חוב המכונה 'אותיות' נקנה במסירה, ולכן אם המקבל מסר את השטר לנותן הוא הקנה לו את השטר וממילא בטלה המתנה, או לא, שלדעת רשב"ג אותיות נקנות במסירה, אך לדעת חכמים אין אותיות נקנות במסירה.

ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאדם שבא לידון מכח שטר ומכח חזקה, לדעת רבי נידון בשטר, ולדעת רשב"ג נידון בחזקה.

ומנסה הגמרא להבין במה נחלקו רבי ורשב"ג.

ומביאה הגמרא שכאשר בא רב דימי מארץ ישראל אמר שנחלקו האם אותיות וכלומר שטר חוב נקנה במסירה או לא, שלדעת רבן שמעון בן גמליאל אין אותיות נקנות במסירה ולכן אדם שמסר את שטר הקנייה של שדהו לחבירו (וכלומר שטר שנכתב לו כשהוא קנה את השדה) אין זה מועיל לחבירו שיקנה את הקרקע (אלא אם יכתוב שטר מכירה ממנו לקונה), אלא קונה אותה רק בחזקה, אך לדעת רבי אותיות נקנות במסירה, ולכן על ידי מסירת שטר בעלות על קרקע הקונה קונה את הקרקע.

ושאל אביי את רב דימי שהרי רבה ביאר במשנה שדעת רשב"ג שאותיות נקנות במסירה ודעת רבי שאינם נקנות, וכעת אמר רב דימי שלדעת רשב"ג אותיות אינם נקנות במסירה, ונמצא שהוא חולק על רבה. **והשיב** לו רב דימי שהוא אכן חולק על רבה,

אך אמר לו אביי שעדיין הוא יצטרך לבאר את הברייתא לעיל במה נחלקו רבי ורשב"ג שהרי הוא לא יכול לבאר כפי שביאר רבה, כי אז תהיה קשה הסתירה בדעת רשב"ג.

ולכן ביאר אביי שמחלוקת רבי ורשב"ג בברייתא לגבי אדם שבא לידון מכח שטר ומכח חזקה, שלדעת רבי נידון בשטר ולדעת רשב"ג נידון בחזקה. היא בנידון אחר, שמדובר בברייתא באדם שמכר קרקע לחבירו ובשטר המכירה נמצא שאחד מהעדים שבו קרוב או פסול, אלא שיש כאן עדים שמעידים שהשטר נכתב ונחתם בפניהם, שלדעת רבי השטר כשר כיון שאין צריך שבעיקרון אין צריך בשטר עדים, אלא עצם נתינת השטר בפני עדים מספיקה, אך לדעת רשב"ג העדים הם חלק מהשטר, ושטר בלי עדים אינו מועיל כלל.

ונחלקו במחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר האם גט אשה שלא חתמו בו עדים, אבל ניתן בפני עדים כשר או פסול, שלדעת רבי אלעזר עדי המסירה כורתים בין הבעל והאשה ולכן האשה מגורשת, אך לדעת רבי מאיר עדי החתימה שבתוך הגט כורתים ביניהם ולכן אם אין עדים חתומים בגט הוא פסול.

אך דוחה הגמרא שלא יתכן שבזה נחלקו רבי ורשב"ג, שהרי מחלוקת רבי מאיר ור' אלעזר היא רק בגט שאין בו עדים כלל. אבל גט שיש בו עדים פסולים פסול לדעת כולם, וכפי שאמר רבי אבא שאף רבי אלעזר מודה בשטר שיש בו עדים פסולים שהוא מזויף מתוכו שהוא פסול.

ולכן אמר רב אבינא שבאמת נחלקו רבי ורשב"ג במקרה שאין בשטר עדים כלל האם השטר כשר או פסול, ובמחלוקת זו של רבי מאיר ורבי אלעזר, אבל אם התגלה שעדות העדים הכתוב בשטר מזויפת וכלומר שהעדים פסולים, באמת לדעת כולם השטר פסול וכפי שאמר רבי אבא.

אופן נוסף אומרת הגמרא שמחלוקת רבי ורשב"ג בברייתא לגבי אדם שבא לידון מכח שטר ומכח חזקה, שלדעת רבי נידון בשטר ולדעת רשב"ג נידון בחזקה. היא בנידון אחר. ובאופן שהמוכר מודה שהוא כתב את השטר, אלא שטוען שהוא לא מכר את הקרקע, אלא רק כתב את השטר כדי שיהיה מוכן אצלו אם בסוף ימכור את הקרקע.

שהדין הוא שמקום שהמוכר או הלווה טוען שהשטר מזויף צריכים בית דין לבדוק האם אכן חתימות העדים שבשטר אמיתיות, ואם אכן השטר נחתם על ידי עדים כשרים השטר כשר.

אבל כאן שהמוכר מודה שהוא כתב את השטר, וממילא מודה שהשטר אינו מזוייף אלא שטוען שלא הייתה מכירה, לדעת רשב"ג **צריך** לקיים בכל זאת את חתימות העדים, ובלי לקיים אותם אי אפשר להכשיר את השטר, אך לדעת רבי כיון שהמוכר מודה שהוא כתב את השטר והשטר אינו מזוייף **אין צורך** לקיים את חתימות העדים, אלא אפשר לסמוך על השטר כמו שהוא.

ושאלת הגמרא שהרי במחלוקת זו באדם שבמודה בשטר שכתבו האם צריך לקיימו או לא, התבאר בברייתא שדעת רשב"ג **שאינו צריך** לקיים את השטר ודעת רבי שצריך לקיים את השטר, שהרי שנינו בברייתא שמלווה ולווה שהיו תופסים ואדוקים שניהם בשטר חוב, והמלווה טוען שהשטר שלו כי הוא הלווה את ההלוואה ללווה, והשטר נפל ממנו וכעת הלווה מצא אותו ותפס בו, והלווה טוען שהשטר פרוע ולכן הוא בידו ואינו שייך כבר למלווה.

שהתבאר בברייתא שלדעת רבי יקיימו את השטר, ולדעת רשב"ג יחלקו בחוב המלווה והלווה חצי חצי כי הם תפוסים יחד בשטר.

ובתחילה הבינה הגמרא שלדעת רבי יקיימו את השטר ויקבל המלווה את כל החוב, ושאלה הגמרא שהרי שנינו במשנה שאם שנים אוחזים בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלקו בטלית, ואף כאן כיון ששניהם אוחזים בשטר צריכים לחלוק בו.

וביאר רב נחמן שבאמת בשטר מקויים אף לדעת רבי יחלקו המלווה והלווה בחוב, ומה שנחלקו רבי ורשב"ג זה בשטר שאינו מקויים, באדם שמודה בשטר שכתבו האם צריך לקיימו או לא. שלדעת רבי יקיימו את חתימות העדים בשטר ואז יקבל המלווה חצי מהחוב, כיון שחצי מהשטר מוחזק בידו וחצי ביד הלווה.

אך לדעת רבן שמעון בן גמליאל יחלקו בחוב בלא לקיים את השטר, כי **אין צורך** בקיום חתימותיהם שהרי גם הלווה מודה שהשטר אינו מזוייף אלא שטוען שהוא פרוע.

ולמעשה רואים כאן שדעת רבי שמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ולדעת רשב"ג אין צריך לקיימו, ואילו ולהפך ממה שביארה הגמרא בברייתא האם אדם נידון בשטר או לא, ששם התבאר שדעת רשב"ג שמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ואילו לדעת רבי אין צריך לקיימו.

ועונה הגמרא שצריך להפוך את השיטות באחת מהברייתות כדי שבשניהם דעת רבי ורשב"ג תהיה שווה.

עוד אפשרות אומרת הגמרא שמחלוקת רבי ורשב"ג בברייתא לגבי אדם שבא לידון מכח שטר ומכח חזקה, שלדעת רבי נידון בשטר ולדעת רשב"ג נידון בחזקה. היא בנידון אחר, שנחלקו האם אדם שהחזיק בקרקע ג' שנים, ובא אחר וערער עליו, והוא טען שיש לו שטר על הקרקע, האם הוא צריך להביא את השטר, או שמא כיון שיש לו עדים שהוא מוחזק בקרקע אינו צריך להביא את השטר. שלדעת רבי צריך להביא את השטר, אפילו שאם לא היה טוען שיש לו שטר הייתה מספיקה החזקה, אך לדעת רשב"ג אינו צריך להביא את השטר, ומספיק שיביא עדים שיש לו חזקה.

וכפי שהיה מעשה ברב חייא בר יוסף שהלווה מעות לרבי אבא וכשבא רב חייא לתבוע את ר' אבא לפני רב יצחק נפחא, אמר ר' אבא לרבי יצחק נפחא שהוא פרע את חובו לרב חייא בפני פלוני ופלוני, ואמר ליה רבי יצחק שיביא אותם פלוני ופלוני שיעידו שהוא אכן פרע בפניהם.

ושאל רב אבא את ר' יצחק נפחא, וכי אם לא אביא את העדים אני לא נאמן לומר שפרעתי את החוב, והרי הדין הוא שהמלווה את חברו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים, ונאמן לטעון פרעתי.

והשיב לו רב יצחק נפחא שבזה אני סובר כדעתך, שאמרת בשם רב אדא בר אבהו שאמר בשם רב שהאומר לחבירו פרעתי בפני פלוני ופלוני, צריך שיבואו אותם פלוני ופלוני ויעידו.

ושאל אותו ר' אבא שהרי אמר רב גידל בשם רב שהלכה כדברי רבן שמעון בן גמליאל שהמחזיק בקרקע נידון אף בחזקה, ואם החזיק בקרקע ג' שנים אף אם טען שיש לו שטר, אפשר לדונו בחזקה. וממילא גם כאן כיון שאני נאמן לומר פרעתי איני צריך להביא את העדים שאכן פרעתי בפניהם.

והטעם שהלכה כדברי רשב"ג היא כיון שאף רבי מודה לדבריו מעיקר הדין, אלא שסובר רבי שלמרות זאת אחרי שטען שיש לו שטר צריך לברר את דבריו כיון שאמר שיש לו שטר.

והשיב לו ר' יצחק נפחא שאף אני מה שאמרת לך להביא עדים זה כדי לברר את דבריך שאמרת שיש לך עדים.

עמוד ב'

משנה. מי שפרע מקצת חובו מתוך שטר החוב, ונמצא שכעת יש למלווה שטר חוב על כל החוב אבל מקצתו פרוע, לדעת רבי יהודה העדים יחליפו את השטר לשטר אחר על הסכום שנשאר בהלוואה עכשיו, ולדעת רבי יוסי כותבים שובר ללווה שכתוב בו שהוא שילם חלק מהחוב.

ואמר רבי יהודה לרבי יוסי, שלדעתו נמצא שהלווה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים, והשיב לו רבי יוסי שאכן כך צריך להיות, כדי שלא ירע כחו של המלווה.

גמרא. אמר רב הונא בשם רב שאין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי, אלא רק בית דין עצמם קורעים את השטר הישן וכותבין למלווה שטר חדש על הסכום הנותר, עם התאריך המקורי של ההלוואה.

ואמר רב נחמן לרב הונא ויש אומרים שאמר זאת רב ירמיה בר אבא לרב הונא שאם רב היה שומע את הברייטא לקמן שאמרת שהעדים יכולים לקרוע את השטר ולכתוב לו שטר אחר מזמן ראשון היה חוזר בו ממה שאמר שדווקא בית דין יכולים לכתוב שטר חדש ולא העדים, אך אמר לו רב הונא שרב שמע את הברייטא הזו ולא חזר בו, כיון שלדעתו אין כח לעדים שעשו שליחותם לחזור ולעשות שליחותם.

ושואלת הגמרא שהרי אמר רב יהודה בשם רב שעדים כותבים אפילו עשרה שטרות על שדה אחת, ואמר רב יוסף שרב אמר זאת רק בשטר מתנה, ורבה אמר שרב אמר זאת רק בשטר שאין בו אחריות. אבל בשטר שיש בו אחריות ואפשר לגבות בו, אין כח לעדים לחזור ולכתוב שטר נוסף.

